

همان عدد اصحاب موسی علیه السلام که هفتاد هزار نفر بودند که از آنها برای هارون بیعت گرفت و آنها بیعت و عهد را شکستند و پیروگوساله و سامری شدند.

و همچنین رسول خدا صلی الله علیه و آله برای خلافت علی بن ابیطالب علیه السلام بیعت گرفت به مقدار عدد اصحاب موسی، اینان نیز بیعت را شکستند و پیروگوساله شدند، قدم به قدم و پا به پا بدون تغییر.

چون پیامبر صلی الله علیه و آله از مردم جهت علی علیه السلام بیعت خواست مردم بین مکه و مدینه جواب مثبت دادند و با او همراهی کردند تا اینکه حضرت در عرفه ایستاد و در آنجا جبرئیل از جانب خدای تعالی خدمت او رسید و عرض کرد: یا محمد صلی الله علیه و آله خدا تو را سلام می‌رساند و به تو می‌گوید: اجل و مدت تو نزدیک شده است، و من تو را بر چیزی پیشنهاد می‌کنم که چاره و گریزی از آن نیست، پس عهده را انجام ده، وصیت را پیش آر و آنچه که از علم و میراث علوم پیامبران قبل از تو، و سلاح و تابوت و جمیع آنچه که از آیات انبیا، نزد تو است، همه را بیاور و به وصی و خلیفه‌ی بعد از خودت تسلیم کن، وصی تو حجت بالغه‌ی من بر خلقم، علی بن ابی طالب علیه السلام است، او را برای مردم علم کن و عهد و میثاق و بیعت او را تجدید نما، و بیاد مردم بیاور بیعت و میثاق و پیمان مرا که از آنها گرفتن و آن را محکم نمودم در مورد ولایت ولی من و مولای هر مرد و زن مؤمن، علی بن ابی طالب علیه السلام. که من قبض روح هیچ پیامبری از پیامبران را نکردم مگر بعد از کامل کردن دینم و اتمام نعمتم به سبب ولایت اولیای من و دشمنی با دشمنان من. و این کمال توحید من و دین من است و اتمام نعمت من بر خلقم به سبب پیروی از ولی من و اطاعت اوست. و این بدان جهت است که زمینم را بدون قیم رهانمی‌کنم و آن را استوار می‌دارم تا اینکه حجت من بر

خلقم باشد.

«پس امروز دین شما را کامل کردم تا آخر آیه» به سبب ولایت ولی خودم و مولای هر زن و مرد مؤمن علی بن ابی طالب - عبد من و وصی نبی من و جانشین و خلیفه ی بعد از او و حجت رسای من بر خلقم که طاعت او مقرون به طاعت محمد ﷺ نبی من است و طاعت او با طاعت محمد ﷺ مقرون به طاعت من است، هر کس او را اطاعت کند مرا اطاعت کرده است، و هر که نافرمانی او کند نافرمانی مرا کرده است. و او را علم و نشانه بین خودم و بین خلقم قرار دادم، هر کس او را بشناسد مؤمن است و هر کس او را انکار کند کافر است، و هر کس به بیعت او شرك آورد، او مشرك است، و هر کس با ولایت او مرا ملاقات کند داخل بهشت می شود، و هر کس با عداوت او مرا ملاقات نماید داخل آتش می گردد، پس ای محمد ﷺ علی را علم قرار بده و از مردم بیعت بگیر و عهد و میثاق مرا که با آنها محکم بسته ام تجدید کن پس من تو را به سوی خودم قبض روح می کنم و به سوی خود فرار می خوانم. پس پیامبر از قوم خود و اهل شقاق و نفاق از اینکه متفرق و پراکنده شوند و به جاهلیت برگردند ترسید، چون عداوت آنها را با علی می دانست، و می دانست که چقدر در درونشان با علی بغض و کینه دارند. و از جبرئیل خواست که از خدا بخواهد که پیامبرش را از مردم حفظ کند، و منتظر شد که جبرئیل بیاید (و آیه ای دال بر) محافظت او، و حفظ از جانب مردم از سوی خدا بیاورد. پس این موضوع به تأخیر افتاد تا اینکه پیامبر به مسجد خیف رسید.

پس جبرئیل در مسجد خیف آمد و امر کرد که پیامبر به عهدش وفا کند و علی را برای مردم قیم قرار دهد ولی نگهداشتن پیامبر ﷺ و حفظ او از مردم

را که پیامبر می خواست نیاورده بود، تا اینکه حرکت کردند و به محلی به نام «کراع الغمیم» در بین مکه و مدینه رسیدند پس جبرئیل آمد و همان را که قبلاً آورده بود به او فرمان داد بدون اینکه درباره حفظ و نگهبانی او از مردم ذکری به میان آورد.

پس پیامبر به جبرئیل فرمود: ای جبرئیل من می ترسم که قوم مرا تکذیب کنند و قول مرا در حقّ علیّ علیه السلام قبول نکنند، پس به راه خود ادامه داد تا به غدیر خم رسید که سه میل به جحفه مانده بود، پنج ساعت از روز گذشت هبود و او را از تبلیغ نکردن نهی کرد، و به او نهیب زد، و عصمت و حفظ از مردم را آورد و گفت یا محمد صلی الله علیه و آله خدا به تو سلام می رساند و می گوید: «یا ایّها الرّسول بلّغ ما أنزل الیک من ربّک فی علی و ان لم تفعل فما بلّغت رسالته و الله یعصمک من النّاس»

و جلو جمعیت نزدیک جحفه رسیده بود آنها را امر به برگشتن نمود و به آنان که در عقب بودند دستور توقّف را در آن مکان داد، تا اینکه علیّ علیه السلام را برای مردم اقامه نماید و به مردم تبلیغ کند آنچه را که در حق علیّ علیه السلام از جانب خدا نازل شده است و جبرئیل به پیامبر خبر داد که خداوند او را از مردم حفظ خواهد کرد، وقتی نگهبانی و حفظ پیامبر از طرف خدا آمد منادی را دستور داد که در بین مردم ندا سر دهد که برای نماز جمع شوند، و آنهایی که جلورفته اند برگردند و آنهایی که عقب هستند همانجا توقّف کنند.

پس از جانب راست راه مقداری به طرف مسجد غدیر مایل شد و خود را به آنسوی کشید، و این کار را جبرئیل از طرف خدا دستور داده بود، و در آنجا دو درخت بود پیغمبر صلی الله علیه و آله دستور داد تا زیر آن درختها را جارو کنند، و از سنگها

به شکل منبر درست کنند که مشرف بر مردم باشد، پس مردمی که جلو بودند برگشتند و اواخر جمعیت همانجا ماندند پس پیامبر روی آن سنگها ایستاد، سپس حمد خدای تعالی به جای آورد، و بر او ثنا گفت: تا آنجا که گفت: من به خدا و کتابها و ملائکه هایش ایمان می آورم و امرش رامی شنوم و اطاعت می کنم و به هر کاری که رضای خدا در آن باشد، مبادرت می ورزم و تسلیم قضای او هستم و رغبت در طاعت او و ترس از عقوبت او دارم، و اقرار و اعتراف به عبودیت برای خدا دارم، و شهادت به ربوبیت او می دهم، و آنچه را که به من وحی می شود ادا می کنم از ترس اینکه اگر انجام ندهم و وحی خدا را نرسانم بلایی بمن برسد که هیچ کس نتواند آن را از من دفع نماید اگر چه توانایی و قدرت او عظیم باشد، جز او خدایی نیست، زیرا که او به من اعلام نموده است که اگر آنچه را که نازل شده نرسانم رسالت خدا را نرسانده ام، و خداوند ضامن من شده است که مرا حفظ کند، و اوست خدای کفایت کننده و کریم، پس به من چنین وحی کرده است «بسم الله الرحمن الرحيم، يا ايّها الرسول بلغ ما انزل إليك من ربك في عليّ و ان لم تفعل فما بلغت رسالته و الله يعصمك من الناس».

ای گروه مردم من در تبلیغ آنچه که خداوند نازل فرمود کوتاهی نکرده ام و من برای شما سبب این آیه را بیان می کنم، و آن این است که جبرئیل بر من سه بار فرود آمد و به من از پروردگارم سلام رساند و سلام او این است که من در همین مشهد حضور همه بایستم و به هر سیاه و سفید اعلان کنم که علی بن ابی طالب علیه السلام برادر من، و وصی من، و خلیفه ی من، و امام بعد از من است که جایگاه او نزد من مانند جایگاه هارون نسبت به موسی علیه السلام است جز اینکه بعد از من پیامبری نیست، و او ولیّ شما بعد از خدا و رسولش است، و خدای تعالی در این مورد آیه ای از قرآنش بر من نازل نموده، و آن آیه این است: «انّما

وَلِيَكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يَقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ^۱».

و علی بن ابی طالب علیه السلام نماز به پا داشته و زکات داده در حالی که راکع بوده است، و خدای عزّ و جلّ در هر حال می‌خواهد که این مأموریت انجام پذیرد، و ای مردم من از جبرئیل درخواست کردم که مرا از تبلیغ این موضوع به شما معاف بدارد چون من علم دارم به اندک بودن متقیّین و کثرت منافقین و خیانت گناهکاران، و حیل‌های کسانی که اسلام را به استهزا می‌گیرند، کسانی که خداوند آنها را در کتابش وصف نموده است: که به زبان می‌گویند آنچه را که در دل‌هایشان نیست، و آن را آسان و کوچک حساب می‌کنند در حالی که نزد خدا بزرگ است، و کثرت اذیت‌های آنها نسبت به من که در دفعات متعدّد صورت گرفته است تا جایی که مرا «اذن» یعنی گوش نامیده‌اند، و گمان کردند که من چنین هستم و این از آن جهت بود که علی علیه السلام زیاد ملازم من بود و من به او روی می‌آوردم.

تا اینکه خداوند در این مورد این آیه را نازل فرمود: «وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ اِذْنٌ قُلٍّ اِذْنُ عَلِيٍّ الَّذِي يَزْعُمُونَ اِنَّهُ اِذْنٌ خَيْرٌ لَّكُمْ... تا آخر آیه^۲» و اگر می‌خواستم اسم‌های آنها را بگویم می‌گفتم، و اگر می‌خواستم به آن اشخاص اشاره بکنم، می‌کردم، و اگر می‌خواستم آنها را معرفی کنم، معرفی می‌کردم و لکن من به خدا قسم در امور آنها بزرگواری به خرج دادم. و با همه‌ی اینها خداوند از من راضی نمی‌شود مگر اینکه آنچه را که به من نازل شده تبلیغ کنم، سپس این آیه را خواند: «يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ

۱- سوره‌ی مائده (۵)، آیه‌ی ۵۵.

۲- سوره‌ی توبه (۹)، آیه‌ی ۶۱.

فی علیّ و ان لم تفعل فما بلّغت رسالتہ و اللہ یعصمک من الناس».

پس ای مردم بدانید که خداوند علی را برای شما ولی و امام نصب کرده است، و طاعت او را بر مهاجرین و انصار و بر تابعین آنان، به احسان و نیکی واجب کرده است. و بر روستائی و شهری و بر عجم و عرب و آزاده و بنده و کوچک و بزرگ و بر سفید و سیاه و بر هر موجودی، حکم او مجری و قولش جایز و امرش نافذ است، و مخالف او نفرین شده و موافق او رحمت شده است. هر کس او را تصدیق کند خدا او را می بخشد، و نیز کسی را که از علیؑ بشنود و اطاعت کند، می بخشد.

ای مردم البته اینجا آخرین جایی است که من می ایستم و سخن می گویم پس بشنوید و اطاعت کنید و مطیع امر پروردگارتان باشید، چون خدای تعالی پروردگار و ولیّ و معبود شماست، سپس بعد از او رسولش محمد ﷺ ولیّ شماست که الان ایستاده و با شما سخن می گوید، سپس بعد از من علیؑ ولی شما و امام شما به سبب امر خدا، مربّی شما می باشد، سپس امامت در ذریّه ی من از فرزندان علیؑ است تا روز قیامت، روزی که مردم خدا و رسولش را ملاقات کنند، حلالی نیست جز آنچه خدا آن را حلال کرده، و حرامی نیست جز آنچه که خدا آن را حرام کرده، و خداوند حلال و حرام را به من شناساند و آنچه را که پروردگار من از کتاب و حلال و حرامش به من داده بود من نیز به علیؑ دادم.

ای گروه مردم هیچ علمی نیست مگر اینکه خداوند آن را در من حفظ و نگهداری نمود، و هر علمی که من یاد گرفتم آن را در علیؑ امام متّین حفظ و نگهداری کردم، و هیچ علمی نیست مگر اینکه من آن را به علیؑ آموختم، و

آن امام مبین است. ای گروه مردم او را گم نکنید، و من از او نفرت نکنید و از ولایت خودداری نورزید، او به حق راهنماست و به آن عمل می‌کند، و باطل را می‌برد و از آن نهی می‌کند، و در راه خدا سرزنش هیچ سرزنش کننده‌ای جلوی او رانمی‌گیرد. او اوّل کسی است که به خدا و رسولش ایمان آورد، و او کسی است که جانش را فدای رسول خدا ﷺ کرد، و کسی است که با رسول خدا ﷺ بود و کسی از مردان جز او با رسول خدا ﷺ عبادت خدا رانمی‌کرد.

ای گروه مردم او را برتر بدانید که خدا او را برتری داده و به او روی بیاورید که خدا او را نصب کرده است.

ای مردم او از جانب خدا امام است، و خداوند هرگز توبه منکر ولایت او رانمی‌پذیرد و او رانمی‌بخشد و این کار را خداوند بر خودش حتم نموده است که مخالفان امر او را به شکنجه‌ی سختی عذاب نماید که جاودانه در عذاب باشند، پس بر حذر باشید از اینکه نسبت به علیّ مخالفت ورزید که در این صورت به آتشی می‌رسید که هیزم و آتش زنه‌اش مردم و سنگ است که آماده برای کافران است (و قودها الناس و الحجارة أعدت للكافرين^۱).

ای مردم به خدا قسم پیامبران و رسولان گذشته به من مژده داده‌اند و من خاتم انبیا و مرسلین هستم و حجّت بر جمیع آفریدگان از اهل آسمانها و زمین‌ها هستم. پس هر کس در این گفتار شكّ کند کافر است به کفر جاهلیّت اوّل، و هر کس در چیزی از گفتار من شكّ کند در همه آنها شكّ کرده، هر کس در همه‌ی گفتار من شكّ کند برای او آتش جهنّم (مهیّا) است.

ای گروه مردم خداوند این فضیلت را به من بخشیده است، بر من منت

گذاشته است و احسان کرده است، جز او خدائی نیست و من همیشه ی روزگار و بر هر حال او را می ستایم.

ای مردم علیؑ را برتر بدانید که او پس از من برتر از هر مرد و زن است، خداوند به وسیله ی ما روزی فرستاده و به واسطه ی ما خلق باقی مانده است، کسی که این قول مرا رد کند اگر چه (باطناً) موافق آن (ردّ) نباشد ملعون است، ملعون و مغضوب است، مغضوب. آگاه، باشید که جبرئیل از خدای تعالی این مطلب را به من خبر داده است و می گوید: هر کس با علیؑ دشمنی کند و ولایت او را پذیرا نباشد، لعنت و غضب من بر او باد. پس هر کس نظر کند که برای فردا چه پیش فرستاده است، و از خدا بترسید که مخالفت علی بکنید، پس نکند قدمی بعد از ثبوتش بلرزد و خدا به آنچه که عمل می کنید، آگاه است.

ای مردم علیؑ در جنب خدا (در پهلوی و کنار خدا) است زیرا در کتابش نازل فرمود: «یا حسرتی علی ما فرطت فی جنب الله^۱» یعنی و احسرتا بر چیزهائی که در جنب خدا از دست داده و افراط کرده ام.

ای مردم در قرآن تدبّر کنید، و آیات آن را بفهمید، و به محکماش نظر اندازید و متشابهش را پیروی نکنید، پس به خدا قسم هرگز کسی برای شما باز دارنده های آن را بیان نمی کند و تفسیرش را برای شما روشن نمی کند مگر کسی که من دست او را گرفتن و او را با خودم بالا آوردم و بازوی او را گرفته ام، و من به شما یاد می دهم و اعلان می کنم که هر کس که من مولای او باشم این علی مولای او است و او علی بن ابی طالبؑ^۲ برادر و وصی من است، و دوستی او از جانب خدا بر من نازل شده است.

۱- سوره ی زمر (۳۹)، آیه ی ۵۶.

۲- من كنتُ مولاه فهذا علی مولاه و هو علی بن ابیطالب...

ای مردم علیؑ و پاکیزگان از فرزندان من ثقل اصغراند. و قرآن ثقل اکبر است، پس هر يك از آن دو از دیگری خبر می‌دهد و موافق با آن است و از هم جدا نمی‌شوند تا بر من در حوض وارد شوند، آن دو امین‌های خدا در میان خلقتش حکام خداوند در زمینش هستند، آگاه باشید که من ادا کردم، آگاه باشید که من رساندم، آگاه باشید که من شنوادم، آگاه باشید که من واضح و روشن ساختم. آگاه باشید که خدای عزّ و جلّ به من فرمود و من نیز از جانب خدا گفتم، آگاه باشید که امیر مؤمنان جز این برادرم نیست، و امارت مؤمنین بعد از من برای کسی جز علی حلال نیست.

سپس پیامبر ﷺ دستش را به بازوی علی زد و او را بلند کرد، و از اوّل سخنرانی که پیامبر ﷺ بالای منبر رفته بود علی را بلند کرده بود تا جایی که پای علیؑ با زانوی پیامبر ﷺ مساوی شده بود، سپس فرمود:

ای مردم این علیؑ برادر من و وصی من، و نگهبان علم من، و خلیفه‌ی من بر امتم است، علی تفسیر کتاب خدا و دعوت‌کننده‌ی به سوی خداست، و عمل‌کننده به چیزی است که خدا راضی است و جنگ‌کننده با دشمنان خداست و همیشه و پی در پی مشغول طاعت خدا و نهی‌کننده از معصیت اوست، خلیفه‌ی رسول خدا ﷺ، و امیر مؤمنان علیؑ، و امام هادی و راهنما علیؑ، قاتل ناکثین و مارقین و قاسطین است به امر خدا می‌گویم، نزد من گفتار تبدیل نمی‌شود. به امر خدا، پروردگارم، می‌گویم: خدایا دوست بدار کسی را که او را دوست داشته باشد، و دشمن بدار کسی را که او را دشمن داشته باشد، و لعنت کن بر کسی که او را انکار کند، و غضب کن بر کسی که حقّ او را انکار کند، خدایا تو بر من چنین نازل فرمودی که امامت از آن علیؑ و ولیّ تو

است. و تو ای خدا وقت بیان کردن این موضوع و نصب علیؑ جهت خلافت، دینشان را کامل و نعمت را بر آنها تمام کردی و راضی شدی که اسلام دین آنها باشد. پس فرمودی «و من یتبع غیر الإسلام دیناً فلن یقبل منه و هو فی الآخرة من الخاسرین»^۱ بار خدایا من تو را گواه می گیرم که من ابلاغ کردم.

ای مردم، خداوند دین شما را با امامت علیؑ کامل کرد، پس هر کس که به او و به جانشین او از فرزندان من از صلب علیؑ تا روز قیامت و حضور در برابر خدای تعالی اقتدا نکند اعمالش تباه شده، در آتش جاوید خواهد بود و عذاب او تخفیف داده نمی شود و مهلتی برایش نیست. ای مردم این علیؑ است یاری کننده ترین شما بر من و سزاوارترین شما به من و نزدیکترین شما به سوی من و عزیزترین شما بر من است، و خدای تعالی و من از او راضی هستیم و آیه ی رضایت خدای نازل نشد، مگر اینکه علیؑ در آن آیه است، و خداوند مؤمنین را خطاب نکرد مگر اینکه به علیؑ ابتدا کرد. و در قرآن آیه ی مدحی نازل نشد مگر اینکه علیؑ در آن بود، و خداوند شهادت به بهشت در «هل أتی علی الانسان» نداد مگر برای علیؑ، و این سوره را درباره ی غیر علیؑ نازل نکرد، و با آن غیر علیؑ را مدح ننمود.

ای گروه مردم، علیؑ یاری کننده ی دین خداست و دفاع کننده، از رسول خدا و خدا ترس و پاک و هدایت کننده و هدایت شده است، و نبی ﷺ شما بهترین پیامبران و وصی شما بهترین وصی ها، و فرزندان شما بهترین اوصیا هستند. ای مردم ذریه هر پیامبر از صلب همان پیامبر است، ولی ذریه من از صلب علیؑ است.

ای مردم همانا شیطان آدم را از بهشت به سبب حسد خارج کرد پس حسادت علی را ننمائید که اعمالتان تباه می‌شود و قدمهایتان به لغزش می‌افتد، زیرا که آدم به زمین فرود آمد به سبب يك خطا در حالی که او برگزیده‌ی خالص خدای تعالی بود پس شما را چه می‌شود، در حالیکه شما از کسانی هستید که در بینتان دشمنان خدا وجود دارد. آگاه باشید که علی علیه السلام را مبعوض نمی‌دارد مگر شقی، و علی را دوست نمی‌دارد مگر پرهیزکار، و ایمان به او نمی‌آورد مگر مؤمن مخلص.

به خدا قسم درباره‌ی علی علیه السلام سوره‌ی عصر نازل شده است: «بسم الله الرحمن الرحيم والعصر^۱ ... تا آخر سوره».

ای مردم من خدا را گواه گرفتم، و رسالتم را تبلیغ کردم، و بر رسول جز رساندن امری روشن چیزی نیست (و ما علی الرسول الا لبلاغ المبین^۲).

ای مردم پرهیزید و بترسید از خدا آن چنان که شایسته پرهیزگاری باشد و نمیرید مگر اینکه مسلمان مرده باشید.

ای مردم به خدا و رسولش ایمان آورید و به نوری که با او نازل شده است بپیوندید «من قبل ان نطمس وجوهاً فتردها علی أذبارها^۳» پیش از آنکه روی‌ها را باژگون کنیم و آنها را به پشت برگردانیم.

ای مردم نور از جانب خدای عزّ و جلّ در من است، سپس در علی علیه السلام داخل شده است، سپس در نسل او تا قائم مهدی که حقّ خدا را و هر حقّی را می‌گیرد، او برای ماست زیرا که خدای عزّ و جلّ ما را حجّت بر مقصّرین و معاندین

۱- سوره‌ی عصر (۱۰۳).

۲- سوره‌ی نور (۲۴)، آیه ۵۴، سوره‌ی عنکبوت (۲۹)، آیه ۱۸.

۳- سوره‌ی نساء (۴)، آیه ۴۷.